

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора,
Талавирі Миколи Петровича на дисертаційну роботу
Сегеди Сергія Андрійовича на тему «Розвиток аграрно-продуктового
виробництва: теорія, методологія, практика», подану на здобуття
наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 –
економіка та управління національним господарством**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами.

Економічні кризи в національній економіці, що обумовлені впливом як внутрішніх чинників, так і глобалізаційними викликами, макроекономічними рецесіями, справляють негативний вплив на всі сфери вітчизняної економіки. За свідченнями експертів FAO сільське господарство може суттєво сприяти економічному зростанню в звичайні часи і служити роботодавцем останньої інстанції під час кризи. Виробництво багатьох видів сільськогосподарської продукції в Україні суттєво перевищує потреби внутрішнього ринку. В зв'язку з цим відбулась активізація зовнішньоекономічної діяльності і впродовж останніх років країна посідає провідні місця у світових рейтингах експортерів агропродовольчих товарів. В той же час, нинішній стан аграрного сектору демонструє вичерпання резервів існуючої моделі його розвитку, заснованої на ефектах масштабу та екстенсивних методах використання ресурсів. Спостерігаються проблеми структурних деформацій, що проявляються у зростанні залежності від імпорту окремих видів продовольства, різкому зменшенні продуктивного потенціалу земельних ресурсів, поширенні деградаційних процесів. Зазначені обставини і визначили актуальність результатів наукового дослідження Сегеди С.А., що полягають в обґрунтуванні теоретико-методологічних та науково-практичних засад розвитку аграрно-продуктового виробництва України.

Автор у дисертаційній роботі поставив і вирішив комплекс наукових задач, які пов'язані з питаннями розвитку аграрно-продуктового виробництва.

Дисертантом проаналізовано сучасні наукові роботи, статті та публікації, присвячені досліджуваній проблематиці; виявлено різні підходи до трактування поняття «розвиток» і «аграрно-продуктове виробництво»; розкрито категорію «розвиток» одночасно з філософської і економічної точок зору, що відображає процес кількісних і якісних змін; обґрунтовано і доведено, що поняття «аграрно-продуктове виробництво» є складним і багатоаспектним; обґрунтовано необхідність уточнення і розширення поняття аграрно-продуктового виробництва, поглиблено економічний зміст категорії; запропоновано використовувати теоретичний підхід для тлумачення аграрно-продуктового виробництва, основою якого є структуризація та класифікація основних її елементів з виділенням функціонального навантаження кожного з них.

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Уманського національного університету садівництва за темою “Теоретико-методологічні та прикладні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах глобалізації” (номер державної реєстрації 0116U003210), в межах якої автором досліджено теоретико-методологічні та практичні засади розвитку аграрно-продуктового виробництва України в умовах формування ринкових відносин, запропоновано і обґрунтовано напрями активізації розвитку національного аграрно-продуктового виробництва на інноваційній основі; тематики наукових досліджень кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса “Формування конкурентних стратегій національних виробників в сучасній парадигмі глобального економічного середовища” (номер державної реєстрації 0118U002395), у межах якої дисертантом досліджено тенденції та особливості зовнішньоекономічної діяльності аграрно-продуктовими товарами, проаналізовано напрями та канали здійснення зовнішньоекономічної діяльності, вдосконалено методичні підходи до класифікації товарів аграрно-продуктового характеру.

З огляду на вище відмічене тема “Розвиток аграрно-продуктового виробництва: теорія, методологія, практика” є актуальною.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, їх достовірність.

Наукові положення, методичні розробки, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Сегеди С.А., характеризуються високим рівнем обґрунтованості і базуються на діалектичному методі пізнання розвитку з позицій філософського, економічного і соціологічного підходів до тлумачення його як явища, процесу і категорії, наукових принципах суспільного розвитку в контексті взаємодії продуктивних сил і суспільно-виробничих відносин, застосуванні комплексного підходу до аналізу соціальних технологій суспільного розвитку та системного підходу щодо дослідження об’єктів розвитку.

Основні теоретичні положення, висновки та пропозиції мають достатню наукову обґрунтованість, що підтверджується логікою наведених доказів, мотивованим використанням теоретичної, практичної і законодавчої бази та релевантних методів економічних досліджень. Для вирішення поставлених наукових завдань у роботі було використано широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: наукової абстракції, дедукції та індукції, монографічний, структурно-функціональний, аналізу і синтезу, кореляційно-регресійний, індексний, графічний.

Висновки та рекомендації дисертаційної роботи підтверджуються використанням загальноприйнятих в економічній науці методів наукового пізнання та спеціальних методів наукового дослідження національної економіки, а саме: наукової абстракції, дедукції та індукції – для формулювання наукової гіпотези роботи, законів та принципів; діалектичний та історико-логічний для дослідження генези наукової думки з питань еволюції трактувань аграрно-продуктового виробництва в контексті суспільного розвитку (пп. 1.1,

1.2); формальної логіки – при визначенні особливостей формування організаційно-економічних засад аграрно-продуктового виробництва в транзитивній економіці (п. 1.3); абстрактно-логічний – для здійснення теоретичних узагальнень, обґрунтування методології дослідження, формулювання висновків (п. 2.1); структурно-функціонального, системного та комплексного підходу – при дослідженні стану та розробці методології оцінки ресурсного потенціалу аграрно-продуктового виробництва (п. 2.2); індукції та дедукції, експертних оцінок, економіко-математичного моделювання – при розробці соціально-демографічних індикаторів здоров'я і людського розвитку (п. 2.3); економіко-статистичного аналізу – для обробки даних і обґрунтування висновків (пп. 3.1, 3.2, 3.3); кореляційно-регресійного аналізу – для дослідження й оцінки динаміки розвитку аграрно-продуктового виробництва, залежності споживання продуктів харчування від виробництва та визначення рівня доходів населення, виявлення тісноти зв'язку між рівнем споживання окремих продуктів харчування і факторами впливу, що їх обумовлюють, тісноти зв'язку між споживанням основних продуктів харчування, середньомісячною заробітною платою та обсягами імпорту, тісноти зв'язку між рівнем аграрно-продовольчого забезпечення та соціально-демографічними індикаторами розвитку людини і показниками здоров'я нації (пп. 3.1, 3.2, 3.3); монографічного – для детального вивчення основ розвитку аграрно-продуктового виробництва, а також соціально-економічних передумов зовнішньоекономічної діяльності аграрно-продуктового виробництва (пп. 4.1, 4.2., 4.3); економіко-математичного моделювання – для виявлення зв'язку між обсягами імпорту і станом розвитку в країні галузей рослинництва і тваринництва (п.4.4); абстрагування й узагальнення – для розробки інноваційної моделі розвитку аграрно-продуктового виробництва в системі національної економіки, а також обґрунтування економічних передумов та мотивації активізації розвитку аграрно-продуктового виробництва (пп. 5.1, 5.2); розрахунково-конструктивний – для визначення прогнозних показників розвитку аграрно-продуктового виробництва (п.5.3).

Застосування сукупності зазначених методів здійснено логічно, обґрунтовано та на високому науковому рівні. Дисертантом застосовано методику, яка ґрунтується на базових принципах економічної теорії, а також на теоретико-методологічних засадах системного вивчення суспільних явищ та процесів на рівні національної економіки.

Запропоновано науково-методологічні підходи до оцінювання рівня показників здоров'я населення та соціально-демографічних індикаторів розвитку людини, що сприяє гармонійному розвитку аграрно-продуктового виробництва країни в контексті забезпечення національної безпеки країни.

Про обґрунтованість та достовірність викладених у дисертації положень, висновків і рекомендацій свідчить їх апробація, здійснена на практиці, а саме: теоретичне значення дослідження полягає в розробці концептуальної моделі сталого інноваційного розвитку аграрно-продуктового виробництва в системі національної безпеки України.

Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковані автором у 75 наукових працях, загальним обсягом 59,0 друк. арк., з яких 57 підготовлено самостійно (47,74 д.а.), у тому числі: 1 одноосібній монографії загальним обсягом 20,88 друк. арк.; 27 статтях у наукових фахових виданнях України, у тому числі 11 у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, з них – 2 статті у міжнародній наукометричній базі Scopus загальним обсягом 2,18 друк. арк., з яких особисто автору належить 1,08 друк. арк., 28 – в інших виданнях загальним обсягом 8,88 друк. арк.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, характеризується достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності положень, висновків та рекомендацій.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційного дослідження свідчать, що наукові положення, висновки і пропозиції сформульовані дисертантом самостійно. Вони містять

наукову новизну і відображають особистий внесок автора у поглиблення теоретико-методологічних і методичних основ дослідження аграрно-продуктового виробництва та розроблення інноваційної моделі його сталого розвитку в системі національної безпеки України.

На основі аналізу науково-теоретичних та практичних основ і результатів дослідження аграрно-продуктового виробництва в умовах трансформації економічних відносин, виявлення тенденцій та окреслення стратегічних напрямів реалізації процесів розвитку держави, можна зробити висновок, що дисертаційній роботі притаманні наукова новизна та практична спрямованість. Найбільш суттєвими положеннями наукової новизни, які виносяться на захист, є наступні:

1. Запропоновано авторське визначення категорії “розвиток” як філософської та економічної категорії, що відображає системний процес безкінечності і безперервності закономірних якісних змін, що відбуваються у природному середовищі, у свідомості людини, у суспільстві, в продуктивних силах і виробничих відносинах, що відбуваються в економіці під впливом дії об’єктивних законів природи і економічних законів (с.74-102).

2. Вперше з використанням структурного підходу запропоновано авторське визначення терміну «аграрно-продуктове виробництво», що розглядається одночасно як соціально-економічна, організаційно-виробнича та техніко-технологічна структури з виділенням елементного складу та функціонального навантаження кожної з них (с. 49-73).

3. Розроблено концептуальну модель сталого розвитку аграрно-продуктового виробництва в системі національної безпеки України (с.389-395), що в своїй основі базується на збереженні екологічності земельних, лісових і водних ресурсів; відновленні і розбудові сільськогосподарського машинобудування й виробництва сучасного обладнання, машин і механізмів; нарощуванні національного виробництва харчових продуктів та предметів повсякденного вжитку, що сприяють формуванню і розвитку потенціалу людини; збереженні й відтворенні трудових ресурсів, розвитку і використанні

людського потенціалу.

4. Вдосконалено наукові підходи до визначення сутності агрохолдингу як корпоративного утворення різнопрофільних підприємств (сільськогосподарських, промислових, переробних) через механізм їх приєднання чи поглинання з єдиним власником, який має у власності контрольний пакет акцій і володіє централізованою системою управління корпоративними правами підприємств (с. 102-122).

5. Обґрунтовано методичні підходи до визначення значимості аграрно-продуктового виробництва та його продуктових підкомплексів для соціуму та економіки країни (с. 62-73), яке автором розглядається як виробництво аграрно-продовольчих продуктів, товарів повсякденного вжитку та як сфера прикладання праці, що в кінцевому результаті сприяє її збереженню й використанню та допомагає вирішити соціально-економічні проблем розвитку суспільства й економіки країни.

6. Запропонований концептуальний підхід до розуміння сутності галузі тваринництва (с. 218-230) з трьох різних сторін: як джерела власного виробництва екологічнобезпечної продукції тваринного походження для задоволення потреб населення країни у білковмісних продуктах харчування; як потужного біологічного переробника рослинної продукції, побічних й проміжних продуктів промислової переробки; як виробника органічної продукції для відтворення продуктивного потенціалу земельних ресурсів, а також виступає базою збільшення робочих місць в усіх секторах національної економіки.

7. Удосконалено структуру аграрно-продуктових товарів у зовнішній торгівлі (с. 355-382) в частині віднесення до групи аграрно-продуктових товарів фармацевтичної продукції, що вироблена з лікарських рослин; екстрактів дубильних; ефірних олій; шкури необроблені та вичинені; деревина і вироби з деревини; текстильних матеріалів та виробів; взуття та головні убори, що виготовлені із сільськогосподарської продукції.

8. Уточнено зміст поняття “мотивація” як соціально-економічної категорії

(с. 409-424), що на думку автора характеризується певною системою мотивів людини або групи людей до корисної діяльності, які поєднані спільними інтересами, стимулами та залежні від національної ідеї, визначеної мети, поставлених цілей і завдань.

9. Обґрунтовано методологічні підходи до обґрунтування важливості власного виробництва екологічнобезпечної продукції тваринного походження за науково-обґрунтованими раціональними нормами (с. 406-412), що в кінцевому результаті буде сприяти збереженню здоров'я нації, максимізації бюджетних надходжень; збільшенню валової доданої вартості через активізацію розвитку підприємств переробної промисловості, стримуючим фактором міграційних процесів; джерелом виробництва органічних добрив, нарощуванню виробництва органічної продукції, розвитку людського потенціалу країни.

10. Вдосконалено методологічні підходи щодо виявлення взаємозв'язку між виробництвом і споживанням аграрно-продовольчої продукції та здоров'ям і життєдіяльністю людини за допомогою економіко-статистичних методів динамічного прогнозування (аналіз часових рядів), що враховують в кінцевому підсумку вплив на зміцнення і розвиток ресурсного потенціалу країни, розвиток економіки, розвиток безпосередньо людини і держави і дозволяють побудувати багатофакторні регресійні моделі взаємозалежності чинників і результатів.

11. Обґрунтовано систему соціально-економічних заходів щодо формування зовнішньої торгівлі аграрно-продуктовими товарами (с. 294-305), що враховують граничні межі географічного розміщення країни, багатство природно-кліматичних умов, включно із землею, їх зональні, регіональні й місцеві відмінності, розвинений духовно й інтелектуально трудовий потенціал.

12. Розвинено концептуальні підходи до активізації розвитку аграрно-продуктового виробництва (с. 389-404), що передбачають обґрунтування потреби суспільства і держави у стабільному достатньому рівня фінансуванні наукового пошуку, наукових досліджень і розробок щодо вирішення проблеми і перспектив розвитку всіх традиційних для України галузей національної економіки, формування розгалуженої інфраструктури складових виробничого

процесу виготовлення кінцевих продуктів, товарів і послуг відповідно до потреб споживачів як внутрішнього так і зовнішнього ринків.

13. Модифіковано інструментарій оцінки прогнозних обсягів виробництва аграрно-продовольчих товарів на перспективу (с.426-442), який ґрунтується на повному забезпеченні продуктами власного виробництва за науково-обґрунтованими нормами, що забезпечують життєдіяльність суспільства, стабільність чисельності населення, збалансованості галузей рослинництва і тваринництва, перспектив розвитку галузей харчової, легкої та промислової переробки аграрної продукції в країні.

14. Розвинено методичні підходи до аналізу стану ресурсного потенціалу аграрно-продуктового виробництва (с. 103-123), що крім земельних, людських, матеріально-технічних та енергетичних ресурсів, включають освітянсько-науковий потенціал, інтелект, культуру, духовність.

Ці та інші наукові здобутки автора мають наукове, теоретичне та практичне значення, є необхідним теоретико-методологічним базисом для розробки практичних рекомендацій щодо розвитку аграрно-продуктового виробництва в умовах трансформації економічних відносин.

4. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено в 59 наукових працях, загальним обсягом 261,62 друк. арк., особисто автору належить 56,71 друк. арк., з яких: 8 монографій, 48 одноосібних наукових праць та 11 спільних наукових праць, у тому числі 20 – у наукових фахових виданнях, 2 – у міжнародній наукометричній базі Scopus.

Заслуговує уваги апробація теоретичних положень дисертації на конференціях та семінарах, зокрема: міжнародних: «Наука та технології: крок в майбутнє – 2007» (м. Дніпропетровськ, 1-15 березня 2007 р.), «Земля України – потенціал енергетичної та екологічної безпеки держави» (м. Вінниця, 24-26

березня 2010 р.), «Економіка регіону: структура, особливості, динаміка розвитку» (м. Вінниця, 26 листопада 2010 р.), «Реформування економічної системи України в контексті міжнародного співробітництва» (м. Вінниця, 21 квітня 2011 р.), «Трансформаційна динаміка розвитку агропромислового виробництва» (м. Вінниця, 15-16 березня 2012 р.), «Основні напрями інноваційного розвитку виробництва та переробки продукції АПК» (м. Львів, 22-23 березня 2012 р.), «Пріоритети інноваційного розвитку АПК України: досвід, можливості, технології» (м. Ніжин, 29-30 березня 2012 р.), «Актуальні проблеми розвитку економіки в умовах глобалізації» (Тернопіль-Чортків, 26-27 квітня 2012 р.), «Розвиток економіки України на інноваційній основі» (м. Мелітополь, 12-15 червня 2012 р.), «Трансформаційна динаміка розвитку агропромислового виробництва» (м. Вінниця, 15-16 березня 2012 р.), «Облік, контроль та аналіз на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку» (м. Вінниця, 15-16 березня 2012 р.), «Інноваційний розвиток аграрної економіки» (м. Мелітополь, 19-20 лютого 2013 р.), «Формування конкурентоспроможної економіки: теоретичні, методичні та практичні засади» (м. Тернопіль, 21-22 березня 2013 р.), «Маркетингове забезпечення продуктового ринку» (м. Полтава, 19-20 травня 2015 р.), III, IV, V, VI «Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України» (м. Вінниця, 20-22 травня 2015 р.; 18-20 травня 2016 р.; 07-09 червня 2017 р.; 17-19 вересня 2018 р.), «Актуальні проблеми економіки та менеджменту: теоретичні і практичні аспекти» (м. Хмельницький, 21-23 травня 2015 р.), «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (м. Переяслав-Хмельницький, 30 листопада 2016 р.), «Стан та перспективи розвитку невиробничої сфери економіки: регіональні особливості» (м. Харків, 17 листопада 2017 р.), «Modern economic research: theory, methodology, strategy» (Kielce, 28 September 2018), «Напрями та сучасні фактори розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти» (м. Ужгород, 7-8 грудня 2018 р.), «Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність» (м. Полтава, 15 травня 2019 р.), «Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції»

України» (Україна-Словаччина, 05-07 червня 2019 р.), «Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України» (м. Вінниця, 03 червня 2020 р.), 162nd EAAE Seminar «The evaluation of new CAP instruments: Lessons learned and the road ahead» (Budapest, Hungary, 26-27 April, 2018), 173rd EAAE Seminar «Sustainable and resilient farming systems in the European Union» (Bucharest, Romania, 26-27 September, 2019), X International Agriculture Symposium «AGROSYM 2019» (Jahorina, 3-6 October 2019, Bosnia and Herzegovina), Research Workshop «Modern Research in Agricultural Economics: From Research Idea to Publication» (Kyiv, Kyiv School of Economics (KSE), 28-29 November 2019).

Кількість, обсяг, зміст та якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук та надають авторові право прилюдного захисту дисертації.

5. Наукове та практичне значення роботи, використання одержаних результатів дослідження.

В дисертації обґрунтовані наукові положення, які можна віднести до значимих для науки і практики. Дисертантом обґрунтовано ряд нових концептуальних підходів до визначення складових, механізмів й інструментів розвитку аграрно-продуктового виробництва України, які розвинуто ним до методичних і практичних рекомендацій.

Значимими є теоретичні положення щодо характеру взаємозв'язку та взаємообумовленості таких понять, як «розвиток», «аграрно-продуктове виробництво» та «сталий розвиток аграрно-продуктового виробництва», а також обґрунтування їх соціально-економічної значущості для розвитку країни.

Практична значущість отриманих результатів визначається тим, що обґрунтовані автором теоретичні положення можуть бути використані державними та аналітичними установами для подальшого поглиблення

досліджень, а також при розробці стратегій розвитку аграрної сфери України і визначення заходів економічної політики.

Результати наукового дослідження знайшли практичне застосування, що підтверджується відповідними довідками про їх використання, зокрема: департаментом агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 04-01-27/3940 від 11.06.2020), Президією Національної академії аграрних наук (довідка № 07-05/94 від 17.12.2020 р.), Вінницькою торгово-промисловою палатою (довідка № 23/01/523 від 04.11.2020 р.), Громадською спілкою «Ю-Фуд» (довідка № 35 від 07.11.2020 р.), Асоціацією фермерів та приватних землевласників Вінницької області (довідка № 7 від 04.09.2020), ФГ «Сосонки» (довідка № 43 від 15.08.2020), ПП «Довіра» (довідка № 101 від 22.08.2020 р.), Дніпропетровською обласною громадською організацією «Сільськогосподарська консультаційна служба» (довідка № 44 від 31.08.2020 р.), Донецьким національним університетом імені Василя Стуса (довідка № 62/01.1.3-43 від 07.09.2020 р.) та Уманським національним університетом садівництва (довідка № 01-10/777а від 05.10.2020 р.).

6. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зміст автореферату відповідає основним положенням, висновкам і рекомендаціям, які містяться в дисертаційній роботі. У ньому розкрито основні результати, одержані в процесі дослідження, та ступінь новизни розробок. Структура і зміст автореферату відповідають вимогам нормативних документів. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації сформульовано коректно і не містять наукових результатів, викладених у кандидатській роботі.

7. Дискусійні положення та окремі зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, слід зробити деякі зауваження та відмітити наявність окремих дискусійних положень:

1. Вважаємо, що у дисертаційній роботі у першому розділі здобувачу необхідно було б більш ширше розглянути теоретичні підходи та концепції вітчизняних та зарубіжних вчених щодо трактування поняття «аграрно-продуктове виробництво» (с. 50-60).

2. У схемі 1.2. «Концептуальна схема аграрно-продуктового виробництва в економіці України» (с.61-62) автору варто було б розглянути сільськогосподарське машинобудування, яке безпосередньо впливає на обсяги виробництва аграрно-продуктової продукції та її якість.

3. При розгляді товарної структури експорту та імпорту аграрно-продуктових товарів у зовнішньоторговельній діяльності України (п. 4.2, 4.3) доцільно було більше уваги приділити аналізу їх впливу на національну економіку та обґрунтуванню пропозицій щодо застосування механізмів збалансування з точки зору продовольчої і економічної безпеки держави.

4. В роботі доцільно було б приділити більше уваги органічному сільськогосподарському виробництву, яке є перспективним напрямом розвитку аграрно-продуктового виробництва України і володіє значним потенціалом зростання з урахуванням значного незадоволеного попиту на органічну продукцію в країнах з розвинутою економікою і потенційно значною ємністю внутрішнього ринку (с. 395-400).

5. Не викликає сумніву твердження дисертанта, що «мета і задачі формування, функціонування й розвитку національного аграрно-продуктового виробництва – це приведення його обсягів і структури продуктових товарів і послуг вітчизняного виробництва у відповідність з потребами суспільства...» (п. 5.1). Проте бажано було б розкрити бачення автора щодо доцільності зміни державної політики, напрямів трансформації використовуваних механізмів та інструментів регулювання при формуванні інноваційної моделі розвитку аграрно-продуктового виробництва.

6. Дискусійними є прогнозовані параметри розвитку аграрно-продуктового виробництва України (п. 5.3) через слабку обґрунтованість передумови про стабілізацію на перспективу 2025 року населення країни на рівні початку 2020 року, особливо під час пандемії COVID-19, а також неврахування можливих кон'юнктурних коливань на світових ринках за окремими видами продовольства, що потенційно може відобразитися на структурі вітчизняного аграрного виробництва.

7. Автору дисертації при дослідженні структури аграрно-продуктового виробництва у зовнішньоторговельній діяльності варто було б більше приділити уваги впливу підписання угоди про асоціацію України з ЄС на розвиток вітчизняного сільськогосподарського виробництва, а також зміні зовнішньоторговельних пріоритетів країни.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Сегеди Сергія Андрійовича «Розвиток аграрно-продуктового виробництва: теорія, методологія, практика» є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Дисертант проявив високий рівень теоретичних знань, різнобічне володіння сучасними методиками і новими методами аналізу досліджуваної проблеми. Отримані в роботі науково обґрунтовані результати в сукупності забезпечують вирішення наукової та практичної проблеми – розроблення положень та рекомендацій щодо забезпечення розвитку аграрно-продуктового виробництва в умовах трансформації економічних відносин. Виклад матеріалу у дисертаційній роботі послідовний і логічний. Дисертація написана автором грамотно, висновки та пропозиції науково обґрунтовані. Тематика та зміст роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

За структурою, змістовим наповненням, новизною, важливістю й глибиною наукових розробок дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 та № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор, Сегеда Сергій Андрійович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук зі спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Директор Науково-дослідного інституту
Економіки і менеджменту
Національного університету біоресурсів
і природокористування МОН України,
доктор економічних наук, професор

М.П. Талавиря

